

SŠT wostanje awtonomne nadregionalne fachowe towarstwo

Lěto 2020 bě cyle wosebite za kóždoho z nas. Korona je nas w putach měła a tež dale změje. Předsydstwo je so zašle lěto 11 razow schadźowało. Jednotliwi člonjo wobdźělichu so dohromady na 18 a předsydka na 43 přidatnych terminach w najwšelakorišich naležnosćach abo we wolenych gremijach. Corony dla smy přidatnje wjele telefonisce, přez mejlki abo whatsapp, z pomocu widejo-konferencow, potajkim z pomocu modernych medijow rjadowali.

Nimo wobšěrných běžnych nadawkow smy so hłubšo zaběrali z našim zarjadom a přewodźeli posudźowanje personalnych městnow přez njewotwisnu eksternu firmu B&P Kommunalberatung. Smy přepruwowali personalne wudawki wšěch přistajenych a je w trěbnych padach korigowali, Tuchwilu mamy 98 přistajenych (staw 1.10.2020) kubłarkow, kubłarjow, socialnych a projektnych sobudźělačerjow a fachowej poradźowarce. Cyłkowne wudawki a dochody na lěto 2019 wučinja 4.195.601,05 €. Kubłamy tuchwilu 584 džěci. Nowe předsydstwo móže tuž na solidnych zarjadniskich zakładach dale džětać.

Covid-19-pandemije dla su lětsa bohužel wupadnyć dyrbjeli:

- swójbny swjedzeń
- olympiada serbsčiny
- wjacednjowska kubłanska wuprawa wuměnkarijow w nalěcu a jednodnjowska w nazymje
- centralne dalekubłanja

Rěčne prózdninske lěhwo drje smy lětsa časowje přesunuli, ale při wšěm wuspěšnje z mjenje džěcimi (44 džěci: 24 hólcow a 20 holcow – loni 70 džěci: 43 hólcow a 27 holcow) přewjedli.

Kaž je naša předsydka sčasom připowědźiła, njenastupi wona wosobinsce wjac k wólbam předsydki, tak kaž wjetši džěl předsydstwa tež znova njekandiduje. Dołhodobnje smy tuž přiřadowali přeprawa předsydstwa nowej wobsadce. Bohužel njebě ničto zwólniwy wobšěrny a zamołwite nadawki předsydki, kotraž je wona 30 lět čestnohamtsce bjez płácenja wukonjała, přewzać. Smy tohodla stajili próstwu na Założbu za serbski lud wo płácenje personalneho městna jednaćela/jednaćelki, kotryž/kotraž ma nětko jeje nadawki spjelnić a so přidatnje džětu ze staršimi wěnować.

Tak změje nowe předsydstwo nětko lěpše wuměnenja za dalewjedženje tuchwilneje džělawosće a za přesadženje nowych idejow. Mjez druhim smy přiřadowali organigram přichodneje struktury towarstwa a tutón hižo wjednicam našich přebywanišćow a zarjadej předstajili, kotřiž su składnosć wužili a swoje ideje pisomnje zapodali. Tute so nětko a w přichodze wobkedźbujaja. Smy jara spokojom, zo so nadawki našeho towarstwa njeprětrihaja, nawopak šěrokosć skutkowanja je njeparujomna, dokelž wjele nadawkow ničto druzi njespjelni hač my. Hdyž smy před třomi lěty nawabili młodeho wučerja Bena Hojera do předsydstwa, je wón dóstał nadawk so wo sobudźělo młodych wučerjow starać. Tutón nadawk je wón jara derje spjelnił a je wjacorych nawabił jako kandidatow za předsydstwo. Přichodnu strukturu džělawosće towarstwa bě planowane wam na hłownej a wólbnej zhromadźiznje předstajić, štož so pandemije dla dohoni.

Krótká analyza našeho skutkowanja:

I. Džěcace dnjowe přebywanišća:

Lětuša covid-19-pandemija je skutkowanje w našich zarjadnišćach sylnje wobmjezowała. Wjacore tydženje smy dyrbjeli naše kubłanišća zawrěć. Kubłarki a kubłarjo su na wušikne wašnje w kontakće z džěćimi swojich skupin byli. Na jara kreatiwne wašnje su přihotowali nawrót džěći pod wuměnjemi corony. Wutrobny džak wšěm wobdžělenym, wosebje tež našim starším, kotřiž su nas w tutym procese jara podpěrali.

Nimo toho su kubłarki a kubłarjo rozdźelne džěła w našich pěstowarnjach wukonjeli, kaž rjadowanje a wudospołnjenje wosobinskich podložkow džěći a wudospołnjenje kubłanskich materialijow. Nimo toho su so z našimaj web-stronomaj www.dyrdomdej.de a www.dyrdakojstwo.de zaběrali. Nawod wobeju projektow leži w cyłkownej zamołwitosći našeje předsydky Ludmile Budarjowej. Wo tym zhoniće nadrobnišo na přichodnej fachowej konferency.

W Hornjej Łužicy skutkuje tuchwilu wjednica Chróšćan kołca Kerstin Šołćina přidatnje jako fachowa poradźowarka w zastupnistwje Judit Čornakowej, kotraž je w maćernym dowolu. Pěstowarnje Ralbicy, Chróścicy, Wotrow, Malešecy a Němcy su swoje koncepcije hač do nalěca 2020 předžěłali a aktualizowali. Knjeni Šołćina je tute posudžowała a jako přerju Ralbičan koncepciju w dorěčenju z předsydstwom schwaliła. Za wšě pěstowarnje je wona standardy za najwažniše koncepcionelne wobsahowe dypki wudžěłała. Tute chce wona w přichodze předsydstwu ke schwalenju předstajić, a potom kubłanišća z přewodom fachowej poradźowarki swoje koncepcije po potrebjce zadžěłaja. Kóžda pěstowarnja je swojorazna a wostanje awtonomna, chcemy pak při wšěm přirunajomnosć w zakładnych wobsahowych dypkach zaručić. Wažne je, zo wobkedžbuje so wšudze naš zhromadnje nadžěłany **wodźacy wobraz Serbskeho šulskeho towarstwa z.t.**, kotryž namakaće tež na našej homepage www.sorbischer-schulverein.de.

Kładźemy wulku wažnosć nic jenož na dobre fachowe, ale tež na rěčnopraktiske dalekubłanja našich přistajenych. Tohodla smy dr. Janu Šołćinu znowa jako wustojnu referentku za serbsćinu dobyli.

Wobžarujemy jara, zo smy pěstowarnju w Rownom w léce 2010 po 10 lětach nošerstwa zaso gmejnje wróćić dyrbjeli. Z tym je so serbsćina tam dospołnje do pozadka stłóčiła. Jeli maja prócowanja wo posředkowanje serbsćiny ze stron angažowanych wučerkow a wučerjow w Slepjanskim šulskim centrumje wuspěchi žnjeć, dyrbi so na kóždy pad w žłobiku a w pěstowarni imersiwnje serbsćina posředkować, kaž smy my to tehdy započeli. Snano podpěra nowowuzwoleny wjesnjanosta Jörg Funda, kotrehož džěći su tehdy našu pěstowarnju Milenka w Rownom wopytali, tutu ideju.

Přehlad džěci w pěstowarnjach 2020

01.10.2020

pěstowarnja	žłobik	pěstowarnja	hort	cyłkownje
Žyłow	16	29	0	45
Němcy	11	27	0	38
Malešecy	4	30	15	49
Chróscicy	31	48	64	143
Villa/Chósebuz	19	36	0	55
Wotrow	16	23	0	39
Ralbicy	46	75	94	215
cyłkownje	143	268	173	584

© Ludmila Budarjowa

Kak smy zasadźili srědky z přidatneho spěchowanja w Sakskej přez SMK (§ 20 SächsKitaG Sakska)? Přez serbski podžěl smy mjez druhim płacili personalnej městnje socialneju pedagogowkow, kotrež wudawatej “Staršiske listy” a přewjedu wšelake projekty w našich džěcacych přebywanišćach, kaž: Strowe zežiwjenje a klamarstwo, Přirodu zeznać a škitać, Stary lud, Sony seršćowcow a Klankodźiwadło. Nimo toho předstajichu so serbske bajy a bajowe postawy.

Přihotowane zarjadowanja na polu swójbneho kubljanja dyrbjachu so bohužel naprawow coronoweje pandemije dla z wulkeho džěla zaso wotprajić. Jara derje je so wot staršich přiwrzał přednošk k wuwicu řeče z referentku Mariju Matcynej, statnje připóznatej logopedku. Wona je přednošowała we Wotrowje, w Němcach a Chróscicach.

W Delnjej Łužicy skutkuje wot oktobra 2019 hłownohamtska fachowa poradźowarka Mila Zachariasowa. Wona poradźuje nimo pěstowarnjow “Mato Rizo” w Žyłowje a “Villa Kunterbunt” w Choćebuzu tež dalše pěstowarnje, kotrež poskićuja w pěstowarnjach a hortach serbsčinu. Jedna so tu wo něhdže 50 wosobow. Wona je mjeztym kontakty k wažnym partneram w serbskich institucijach a němskich zarjadnistwach nawjazała. W času pandemije njeje so jenož starała wo delnjoserbski přełožk strony www.dyrdomdej.de, ale je natočila znate bajki w delnjoserbskej řeči. Zdobom je načisła wobsah a teksty za dalše rysowanki ilustratorki, knjeni Gudrun Lenz, a za materialije, kotrež su so na samostatnu delnjoserbsku stronu www.dyrdakojstwo.de stajili. Hdyž su za dotalnu hornjoserbsku stronu hłownje džělali Simona Čěslina a Adrian Čěsla, staj to za “dyrdakojstwo” nětko přidatnje Mila Zachariasowa a Feliks Šołta. Gerald Schön a Oksana Weingardt staj so wo džěcace spěwy na digitalnej platformje postaraloj.

W nowej strukturje Serbskeho šulskeho towarstwa z.t. zesylni so fachowe zhromadne džěło z Delnjej Łužicu, štož je mi wosobinsce wutrobita naležnosć. Z wulkej radosću slyšam delnjoserbske wusyłanja rozhłosa a wosebje so wjeselu, hdyž slyšu naše něhdyšy Witaj-džěci

běžnje serbsce rěčeć. Kak horde wone su, zo slušeja k tym přenim Witaj-džěćom, kotřiž su z našeje pěstowarnje w Žyłowje zdžěla jako serbsce rěčacy wušli!

Wosebity džak słuša Margot Hašcynej z Delnjeje Łužicy:

- lětnje wona jónu hospituje we woběmaj pěstowarnjomaj w kóždej skupinje a wuhódnoća hromadže z kubłarkami a kubłarjomaj rěčnu kwalitu a móžne deficity, (lětsa bě to corony dla jenož w Žyłowje móžno)
- wona běžnje teksty za potreby SŠT do delnjoserbsčiny přeložuje abo je koriguje
- znajmjeńša kóždy měsac jónu je wona w pěstowarnjomaj a pohonjuje kubłarki do nałożowanja serbsčiny
- k jeje aktiwitam słuša tež, zo so na fachowych konferencach zakładnych šulow wobdžěluje, zo by wo problemach na šulach zhoniła a jim radziła. Wučerki a wučerjo wědža, zo móža so na Serbske šulske towarstwo z.t. wobroćić, hdyž maja problemy, kiž šulski zarjad nochce abo njemóže rjadować.
- Margot Hašcyna zaměrnje w šulach wabi za Centralnu olympiadu serbsčiny a ju wosobinsce aktiwnje podpěra.

Tež hdyž njebudže so wona po 20 lětach wjace k wólbam stajić, je wona swoju zwólniwość wuprjaha, Serbske šulske towarstwo z.t. w tutym nastupanju dale podpěrać.

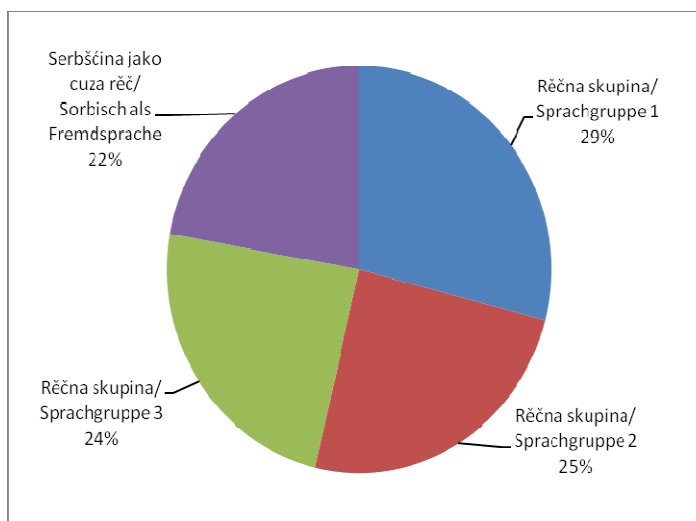
II. Šule – šulerske ličby

	1994/95	2016/17	2017/18	2018/19	2020/21
Sakska/ Sachsen	3.683	2.628	2.658	2.740	2.809
Braniborska/Brandenburg	1.051	1.625	1.819	1.805	2.663
cyłkownje	4.734	4.253	4.477	4.545	5.472

Tabulka 1 © Ludmila Budarjowa, žórła: SBAB/LaSuB 2019, MBSJ a šulski zarjad w Choćebuzu

Stupace ličby serbsčinarjow wotpowěduja wuwicu šulerskich ličbow w Sakskej. Smy zwěsćili, zo so w Braniborskej konkretna ličba serbsčinarjow, podata wot šulskich zarjadow, wotchila wot woprawdźiteje ličby šulerjow, kotřiž so na regularnej wučbje serbsčiny wobdžěleja a tych, kiž na jara rozdžělnje wašnje tež zwonka prawidłownje wučby serbsčiny rěč svojich prjedownikow wuknu.

Šulerske ličby ze Sakskeje:

Rěčna skupina/ Sprachgruppe 1	815
Rěčna skupina/ Sprachgruppe 2	693
Rěčna skupina/ Sprachgruppe 3	677
Serbšćina jako cuza rěč/ Sorbisch als Fremdsprache	624
suma serbšćinarjow	2.809

Zwěsćili smy, zo přiběrajcy starši z rěčneje měšanych abo němskich swójbow wědomje swoje dźěći do rěčneje skupiny 1 abo 2 přizjewjeja. Wjeselimy so, zo ličba šulerjow z rěčneje skupiny 1 wot šulskeho lěta 2015/16 lětnje stupa, wot 652 na 815 šulerjow lětsa. Při wšěm pak njemóžemy so z tutej horstku šulerjow spokojić. Jeli chcemy serbsce rěčacu młodžinu kublać, potom maja so dalše rěčne rумы wutworić a spěchować. Hišće raz pokazam wuraznje na to, zo njesměmy w přichodže wjac telko šulerjow do druhich němskich šulow bjez wučby serbšćiny zhubić. K dobrym wuměňenjam na našich šulach slušeja tež akceptabelny šulerski transport, načasne twarske a digitalne wuhotowanje, atraktiwne přidatne poskitki a dalše!

Aktualna prognoza SMK wupokaza, zo stupaja ličby šulerjow hač do šulskeho lěta 2026/2027, potajkim trjebamy tež my přichodne lěta wjace wučerkow a wučerjow, wjac rumnosćow a wjac poskitkow. Z tuchwilneje prognozy wuchadźa, zo trjebamy w přichodnych pjeć lětach znajmjeńša 100 wučerkow a wučerjow jeniče w Sakskej.

Falowacy wučerjo su dale a bóle centralny problem na polu serbskeho šulstwa. Hižo někotre lěta njemóže so koncepcija 2plus w praksy dospołnje přesadzić, dokelž faluja serbscy wukubłani wučerjo resp. absolwenća. SŠT je z dalšimi partnerjemi kóžde lěto něhdže 10 do 15 zajimcow mjez serbskimi maturantami nawabiło, štož wučini přerěznje 15 % wšěch

absolwentow wotpowědneho lětnika. Towarstwo – a tu wosebje naša předsydkka – je 30 lět dołho kóždy lěto wjele časa a mocow za poradźowanje a dobywanje přidatnych zajimcow a přidružnikow za wučerkow/wučerjow nałožowało. Bohužel pak steji němska běrokratija nad dobrej wolu jednotliwcow, nowe puće namakać a po nich kročić. SŠT je na přikład tłóčiło na to, zo je móžno na Inštituce za sorabistiku w Lipsku přez přidatny studij sorabistiki so z bachelorom jako wučer do systema zarjadować dać, štož je so dotal poradziło. Na tym njeměł nichtó dwělować. Bjez kontrole a wot samoho ničo njeběži! Wjace awtonomije by nam jara tyło. My Serbjka smy na wjele městnach přeco znowa prošerjo we wobłuku němskeho stata.

To samsne płaći za Delnju Łužicu. Po podaćach tamnišeho kubłanskeho ministerstwa mějachu za šulske lěto 2019/20 w cyłku 81 wučerkow a wučerjow, kotřiž móžeja serbskorěčnu wučbu podawać, ale jenož 45 z nich běchu w serbskej abo bilingualnej wučbje zasadženych. Ministerstwo je měnjenja, zo je podawanje serbsčiny zaručene, hačrunjež njejsu w padže chorosće rezerwy zaplanowane. W tajkich padach serbsčina wupadnje. Hač do kónca lěta 2025 poda so znajmjeńša 10 pedagogow na wuměnk. W lětomaj 2018 a 2019 je stajnje jedna wosoba zakónčiła studij za zakładnu šulu a za gymnazij běchu to w cyłku tři. Lětsa je jedna wosoba započala wučerstwo studować.

III. SŠT 30 lět – 5. januara 2021 woswjećimy jubilej

Krótki rezimej a podaće wažnych měznikow:

- Jako zrodzi so w času Serbskeje narodneje zhromadźizny 1989/1990 ideja, załožić Serbske šulske towarstwo z.t., běchu dosć skeptiskich hłosow słyšeć.
- Z džěłoweje skupiny “serbske šulstwo”, kotruž nawjedowašej tehdy Rejza Šěnowa a Ludmila Budarjowa, załoži so 05.01.1991 SŠT z.t. po přikładze Danskeho šulskeho towarstwa SŠT.
- Džensa steji naše towarstwo na solidnych fundamentach a je připóznata towaršnostna móc w Hornjej a Delnjej Łužicy. Njeboh dr. Měrcin Völkel je hižo w swojej swjedźenskej narěči k 10-lětnemu wobstaću SŠT 06.01.2001 zwěsćil: “Tež hdyž so na njón (*měnjene je SŠT*) wobroćeja kaž na šulski hamt, towarstwo móžeše jenož radzić a je radziło ludžom a hamtam.” Cyłu narěč namakaće w brošurce “10 lět Serbske šulske towarstwo”, spisanej wot serbskeje wučerki a něhdyšeje člonki předsydstwa Katki Bukowej.
- Zakład za zachowanje a dalewuwiće serbskeje rěče leži w swójbach a w našich pěstowarnjach. Smy so z pomocu koncepta Witaj® postarali wo to, zo započina so institucionalizowany proces přiswojenja serbskeje rěče hižo w žlobiku a pokročuje přez šule hač k uniwersitam.
- Tutón cyłkowny koncept so w sakskej a braniborskej politice a w zjawnosći připóznaje a je zakład politiskich a hospodarskich jednanjow.
- Koncept Witaj® so hižo 22 lět nałožuje a je so jara derje přiwwzał:

- Naše pěstowarnje w Chrósćicach, Malešecach, Wotrowje, Němcach a Ralbicach kaž tež w Delnjej Łužicy w Žyłowje a Choćebuzu slušeja k juwelam serbskeho ludu. Předsydstwo so wutrobnje džakuje našim kubłarkam a kubłarjam, předewšěm pak našim wjednicam.
- W zašłych lětach su so z pomocu gmejnow a městow wonkowne wuměnenja w pěstowarskich domach za wobsahowe džěło našich kubłanišćow jara polěpšili. Wosebity džak z tutoho městna přisłušnym gmejnskim parlamentam a jich wjesnjanostam.
 - W Chrósćicach so wjeselimy přez moderny nowotwar.
 - W Ralbicach su twarske plany a skónčnje tež financowanje tak daloko zaručene, zo by so móhło klětu započinać twarić.
 - W Němcach je město Wojerecy wobšěrnny přitwar a přetwar zmóžniło.
 - We Wotrowje su so rumnosće w pincy wutwarili.
 - W Malešecach smy hromadže z gmejnu wšelake móžnosće přécaha do drugeho twara pruwowali, bohužel dotal bjez wuspěcha. Lěpše twarske wuměnenja bychu hišće lěpše kubłanske wuspěchi zaručili!
 - W Žyłowje je so něhdyši mały dwór na swětlu wjacezaměrowu rumnosć ze škleńčanej třéchu přetwaril.
 - W Choćebuzu su so rumnosće w starej wili poněčim restawrowali a wutwarjeli.
- Konceptija 2plus (po nej džěła so 19 lět) je dotal bjez alternatiwy – SŠT sluša k iniciatoram a hač do džensnišeho k fachowym přewodźerjam tuteje konceptije.
 - Wosebity džak sluša wjednicy Serbskeje zakładneje šule “Šula Čišinskeho” w Pančicach-Kukowje Jadwize Čižankowej, kotraž je jako přénja w léce 1999 započala po zasadach něčičijeje konceptije 2plus džělać. SŠT je zmužitosc šulskeje wjednicy w kultusowym ministerstwje zakitowalo.
- Žadanje SŠT wo zarjadowanje třoch rěčnych skupin je so bohudžak w konceptiji 2plus přesadziło. Džensa je tute rjadowanje za efektiwne wuwučowanje w serbskej rěči bytostne.
- Žadamy sej skónčnje nowelěrowanje postajenja k rjadowanju na serbskich a dalších šulach z léta 1992.
- Tajku podobnu konceptiju a wotpowědne šulske postajenje skónčnje w Delnjej Łužicy trjebamy.
- Nadawki a zamołwitosće SŠT su pospochi rostli. Tute njeměli so tež w přichodže zanjechać:
 - oficialne słyšenje SŠT po sakskim šulskim zakonju § 2 mjez druhim w zakładnych serbskich šulskich naležnosćach a při wuzwolenju serbskich nawodow a zastupowacych nawodow šulow

- sobudźěło we wodźenskej skupinje 2plus pola SMK w Sakskej a w dalšich gremijach
- wuwijanje řečspěchowacych konceptow w našich pěstowarnjach a přewod staršich w serbskorěčnym kubłanskim procesu
- sobudźěło w Zwjazkowym předsydstwje Domowiny, w radže Załožby za serbski lud a dalšich serbskich a němskich gremijach
- wabjenje a poradźowanje studentow a přidružnikow za socialnopedagogiske a wučerske powołanja kaž tež za kubłarki a kublarjow
- Publikaciske dźěło a dźěło z medijemi za transparencu našeje dźěławosće budže tež w přichodže njeparujomne, dotal smy wudali 10 wobšěrnnych brošurow wo aktualnym stawje na polu serbskeho šulstwa z wotpowědnymi statistiskimi analizami w Hornjej a Delnjej Łužicy.
- wučbne materialije za internu potrebu
- jako digitalny nowum w Serbach smy za kubłarki a wšěch kublarjow, wučerki a wučerjow zakładnych šulow a za staršich wuwili dvě webstronje za nawuknjenje a skrućenje serbskeje řeče (material, kiž je za wšěch přistupny) pod mjenomaj: www.dyrdomdej.de a www.dyrdakojstwo.de. Tutej stronje so běžnje dale wuwiwatej a stanjetej so poněčim z modernym dźěłowym gratom našich kubłarkow a kublarjow. Z tutoho městna dźakujemy so Załožbje za serbski lud za trěbne spēchowanje.
- Wideja pěstowarnjow smy natočili, kotrež móžeće sej na youtube wobhladać. Wutrobny dźak SAEK z Michałom Cyžom na čole.
- Nasćěnowa karta z dwurěčnymi pomjenowanjami wjeskow a městow w Hornjej a Delnjej Łužicy so rady wužiwa
- Nastorčili smy přetwar našeje homepage
- Za nowu předsydku/noweho předsydu a cyłe předsydstwo smy wšitko za njemylene dalewjedženje a přepodaće zamołwitosćow spřihotowali.

Dowolće mi někotre wosobinske słowa: Po 30 lětach čestnohamtskeje dźěławosće sym sej toho wědoma, zo sym stawizny serbskeho šulstwa hódnje sobu pisała. Dźakuju so wšem, kotřiž sće mje a z tym cyłe naše towarstwo podpěrali. Tohorunja zakónča z nowowólbami swoju dźěławosć w předsydstwje: Margot Hašcyna po 20 lětach, Stefan Rjeda po 15 lětach, René Wjacławk po 14 lětach, Jadwiga Čižankowa po 10 lětach a Nicole Hrjehorjowa po 7 lětach skutkowanja. Wutrobny dźak Wam za konstruktivne zhromadne dźěło.

Na našu dźěławosć móže nětko nowe předsydstwo nawjazać a swoje ideje zwoprawdźić. Prošu Was wo podpěru tež za nowu wobsadku předsydstwa.

Ja wosobinsce sym zwólniwa spočatnje předsydstwo poradźować a je podpěrać, hdyž sej wone to přeje. Dźakuju so za wašu skedźbnosć!